

TDT4110 Informasjonsteknologi grunnkurs:

Tema: Filer og unntak (exceptions)

Utgave 3: Kap. 6

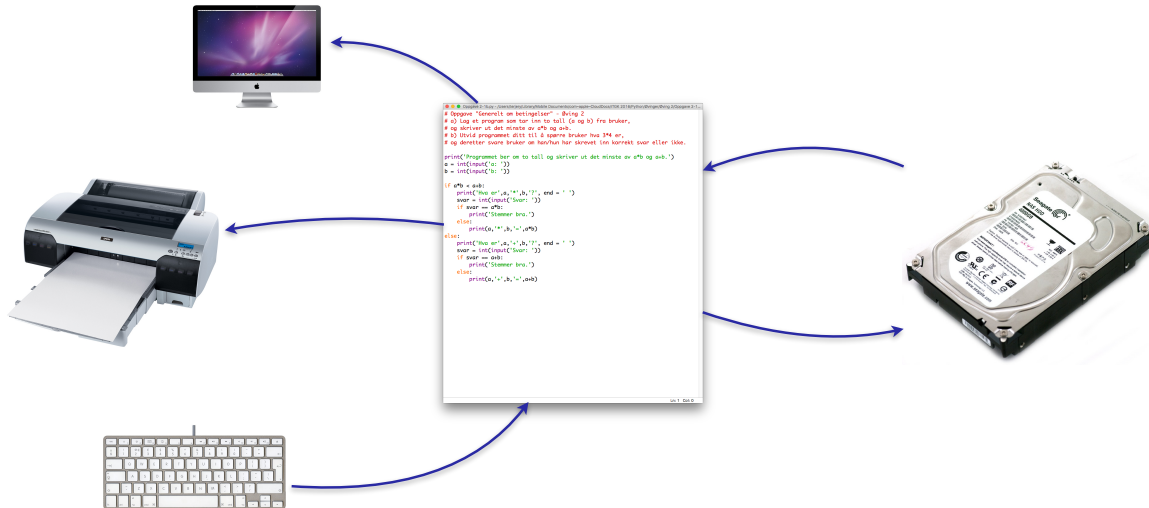
Terje Rydland - IDI/NTNU

Læringsmål og pensum

- Mål
 - Lære bruk av inn- og ut-operasjoner i Python
 - Lære å kunne bruke lesing og skriving til fil
 - Lære å bruke unntak (Exceptions)
- Pensum
 - Starting out with Python, Chapter 6 "Files and Exceptions"

Inn- og utoperasjoner

- I programmering brukes begrepet inn/ut-operasjoner, I/O eller IO når programmet leser eller skriver innholdet av variabler (data) til omverdenen.
 - Omverdenen kan være skjermen (ut), tastaturet (inn), skriver (ut), eller til filer (inn og ut)

Inn- og utoperasjoner

- Bruk av tastatur og skjerm er ok for små datamengder, men upraktisk for store datamengder:
 - Eks. værdedata, modeller av skip eller konstruksjon, osv. som kan bestå av milliarder av bytes (gigabytes) eller mer.
 - Eks. data fra seismiske undersøkelser kan være i størrelsesorden pentabytes (en million milliarder bytes).

```

1001,SGPGGA,165443.06,3802.159312,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*49
1002,SGPGGA,165444.27,3802.160934,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*49
1003,SGPGGA,165445.29,3802.162556,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4C
1004,SGPGGA,165446.86,3802.164178,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*44
1005,SGPGGA,165446.85,3802.165801,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*41
1006,SGPGGA,165448.16,3802.169045,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*41
1007,SGPGGA,165449.11,3802.170668,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*46
1008,SGPGGA,165450.34,3802.172296,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*44
1009,SGPGGA,165451.39,3802.173912,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*48
1010,SGPGGA,165452.87,3802.175535,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4D
1011,SGPGGA,165501.27,3802.191758,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*43
1012,SGPGGA,165502.48,3802.193386,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4A
1013,SGPGGA,165503.51,3802.195003,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4D
1014,SGPGGA,165504.51,3802.196625,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4B
1015,SGPGGA,165505.27,3802.198247,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*45
1016,SGPGGA,165506.11,3802.199876,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*4C
1017,SGPGGA,165507.48,3802.201492,N,12300,W,2,4,4.69,23,M,-28,M,3.65,0000*43

```

```

# Oppgave 1: Generert en betingelsesløs - Beteg 2
# 2) Lag et program som tar inn to tall (a og b) fra brukeren,
# og skriver ut det minste av a og b.
# 3) Hvis programmet ikke blir kjørt på skrivebrettet,
# og skriver ut det minste av a og b.
# 4) Hvis programmet ikke blir kjørt på skrivebrettet,
# og skriver ut det minste av a og b.

print("Programmet tar inn to tall og skriver ut det minste av a og b.")
a = int(input("a: "))
b = int(input("b: "))

if a < b:
    print("Minst av a og b er:", a)
else:
    print("Minst av a og b er:", b)

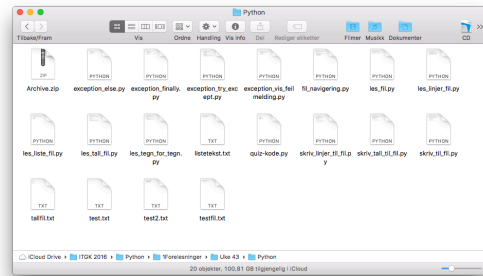
if a < b:
    print("Minst av a og b er:", a)
else:
    print("Minst av a og b er:", b)

if a < b:
    print("Minst av a og b er:", a)
else:
    print("Minst av a og b er:", b)

```

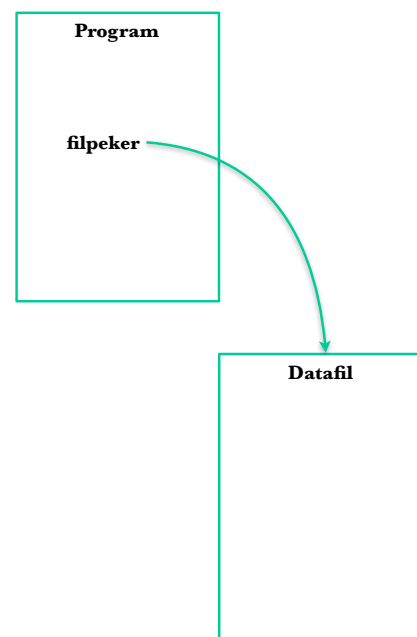
Inn- og utoperasjoner (2)

- Ved kun bruk av I/O-operasjoner mot tastatur og skjerm, vil all data forsvinne etter at vi har avsluttet Python.
- Å lagre filer som inneholder data til sekundærminne (for eksempel harddisk)
 - gjør det mulig å huske data mellom hver gang man kjører/avslutter programmer.
 - Vi har allerede lagret programmer i Python-filer som vi kan gjenbruke gang etter gang.
- Tema:
 - gjøre det samme med dataene som brukes i programmer (innholdet i variabler).

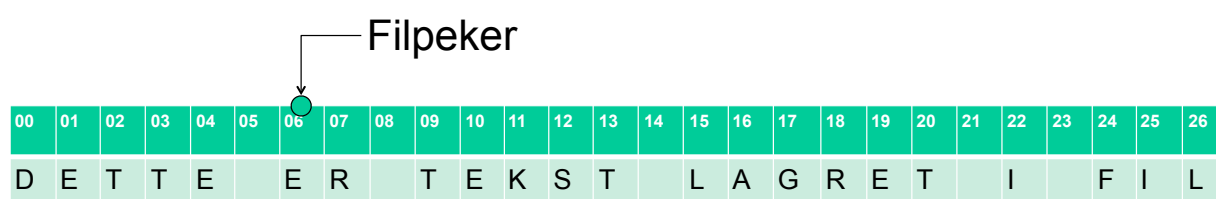
Hva er en fil i Python?

- I et Python-program, blir ei fil representert som en verdi av typen file.
 - **Verdien til en fil representerer ikke innholdet i fila, men en referanse eller portal til dataene.**
- En fil som er lagret på en harddisk kan inneholde mer data enn du kan ha i minnet på en gang.
 - Må ha referanse til fila og kan navigere deg igjennom en fil for å skrive eller hente data.
 - Man henter ofte in bare deler av ei fil og lagrer dette i variabler.

Hva er en fil i Python? (2)

- I en fil lagres data etter hverandre (sekvensielt).
- Etter hvert som man skriver data til en fil, vil en filpeker holde orden på hvor langt man har kommet i fila.
- Filpekeren kan også flyttes ved kommandoer.

Proessen for filoperasjoner i Python

- Filoperasjoner i Python gjøres i tre steg:
 1. **Fila åpnes:** Etablerer en link mellom filvariabelen og informasjonen lagret på disken.
 - Filreferansen som peker til den fysiske fila på disk blir lagret i en variabel.
 - Alle operasjoner mot fila må bruke denne variabelen som filreferanse.
 2. **Verdier leses fra og skrives til fila** ved hjelp av filreferansen:
 - Lesing: Data lagret i fil leses inn og lagres i variabler.
 - Skrivning: Data lagret i variabler skrives som data lagret i en fil.
 3. **Fila stenges.**
 - Etter at fila er stengt, kan man ikke lese eller skrive til fila.

```

les_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1Foreles...
filnavn = input("Oppgi navn på fila: ")
f = open(filnavn,"r") # Åpner fila for lesing

innhold = f.read() # Leser inn hele dritten på en gang
f.close() # Stenger fila

print(innhold) # Skriver ut innholdet i variabelen
  
```

Ln: 9 Col: 0

Filhåndtering i Python

Filkommandoer	Forklaring
<code>f = open('filnavn')</code>	Åpner ei fil, returnerer filreferanse
<code>f = open('filnavn', 'tilgang')</code>	Åpner ei fil, med spesifisert tilgang. F.eks. 'w' åper ei fil for skriving (se neste side)
<code>f.read()</code>	Returnerer hele innholdet av fila
<code>f.read(n)</code>	Returnerer n karakterer av innholdet
<code>f.readline()</code>	Returnerer neste linje (før \n)
<code>f.readlines()</code>	Returnerer hele innholdet av fila som ei liste
<code>f.write(s)</code>	Skriver strengen s til fil
<code>f.writelines(liste)</code>	Skriver innholdet av liste av strenger til fil
<code>f.seek(offset, fra_hvor)</code>	Forflytter filpekeren (index) i fila
<code>f.tell()</code>	Returnerer posisjon til filpekeren i fila
<code>f.close()</code>	Stenger fila

f representerer variabelen som tar vare på filpekeren

Åpning av filer

- For å lagre data til fil eller hente data fra fil, må man først åpne fila ved hjelp av `open`:

```
variabel = open('filnavn' , 'tilgangstype')
```

- Forklaring:
 - variabel: Får en referanse som peker til fila med angitt filnavn
 - filnavn: Angir et stinavn og filnavn til fila som skal åpnes
 - tilgangstype: Angir en kode for typen filoverførings som skal gjøres
- Eks:

```
f = open('datafil.txt', 'r') # Fil for lesing
f = open('datafil.txt', 'w') # Fil for skriving
```

Tilgangstyper for fopen

- Vi har følgende tilgangstyper for `open`:

Streng	Filoperasjon
<code>r'</code>	Åpne en fil for <i>lesing</i>
<code>w'</code>	Åpne en fil for <i>skrivning</i> og fjern evt. gammelt innhold . Lag ny fil hvis den ikke finnes.
<code>a'</code>	Åpne en fil for å <i>legge til</i> nye data på slutten (logging). Lag ny fil hvis den ikke finnes.
<code>r+'</code>	Åpne en fil som finnes fra før for <i>lesing og skrivning</i>
<code>w+'</code>	Åpne en fil for <i>lesing og skrivning</i> og fjern evt. gammelt innhold . Lag ny fil hvis den ikke finnes.
<code>a+'</code>	Åpne en fil for å <i>lese og legge til</i> nye data på slutten (logging). Lag ny fil hvis den ikke finnes.

```
f = open('datafil.txt', 'r') # Fil for lesing
f = open('datafil.txt', 'w') # Fil for skrivning
```

Stenging av filer

- Når et program åpner en fil for lesing, vil operativsystemet vite at et program leser fila.
- Når et program åpner en fil for skrivning (endring), låser operativsystemet fila slik at ingen andre får lov til å endre på fila samtidig.
- Etter programmet er ferdig med å lese fra og skrive til fila, må fila lukkes for å si ifra at nå er den fritt vilt:

```
filvariabel.close() # Stenger fila
```

`open()` er en funksjon (skal tilordne en filreferanse til en ny filvariabel)
`close()` er en metode (anvendes på eksisterende filvariabel)

Skrive strenger til fil

- For å skrive data til fil i Python brukes følgende:

```
f.write(s)           # Skrives strengen s til fil med ref f
f.writelines(liste) # Skrives en liste av strenger til fil
```

- Vi ser på et program der brukeren kan skrive inn navnet på fila hvor tekst brukeren skriver inn blir lagret.
- Brukeren avslutter skriving med linjeskift (uten tekst)
- Vi prøver...

skriv_til_fil.py

skriv_til_fil.py

```
*skriv_til_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2017/Python/1Forelesninger/Uke...
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
f = open(filnavn, 'w') # Åpner fil for skriving

print('Skriv inn tekst som lagres til', filnavn)
print('Avslutt med å trykke enter (uten tekst)')

tekst = 'noe' # For å komme inn i while-lokka første gang
enter = '\n' # For linjeskift (newline)

while tekst != '':
    tekst = input('> ')
    if tekst != '|':
        f.write(tekst+enter)

f.close()

print('Teksten har nå blitt lagret i', filnavn)
```

Skrive liste av strenger til fil

- En liste av strenger kan skrives til fil ved hjelp av:
`filvariabel.writelines(liste)`
- Vi lager en variant av `skriv_til_fil.py` der vi bruker liste. Må da:
 - Opprette en tom liste
 - append tekst-strengen brukeren skriver inn til lista
 - Skrive lista til fil
- Vi prøver...

`skriv_linjer_til_fil.py`

skriv_linjer_til_fil.py

```
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')

print('Skriv inn tekst som lagres til',filnavn)
print('Avslutt med å trykke enter (uten tekst)')
tekst = 'noe'# For at while-lokka skal få True
enter = '\n' # Tegn for ny linje
liste = []   # Lager en tom liste

while tekst!='':
    tekst = input('> ')
    if tekst!='':
        liste.append(tekst+enter)

f = open(filnavn,'w') # Åpner fila for skrijving
f.writelines(liste)  # Skriver lista av strenger til fil
f.close()           # Stenger fila

print('Teksten har nå blitt lagret i',filnavn)
```


Skrive annen data til fil

- Merk at det er **kun strenger som skrives til fil**.
- For å skrive annen data en strenger, så må man konvertere dette til streng:
 - Kan bruke `str(variabel)`
- Vi ser på et eksempel for å lagre masse tall en bruker skriver inn til en fil med filnavn spesifisert av brukeren.
- Vi ser på et eksempel...

skriv_tall_til_fil.py

Skriv_tall_til_fil.py

```
*skriv_tall_til_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2017/Python/1Forelesninger/Uke 43/Python/skriv_tall_til_fil.py (3.6.2)*
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
f = open(filnavn,'w') # Åpner fila for skrivning

print('Skriv inn positive tall og tallet i andre lagres til',filnavn)
print('Avslutt med å skrive -1')
tall = 0 # For at while-lokka skal få True
enter = '\n' # Kode for nylinje i tekst
tab = '\t' # Kode for å legge inn en tabulator

while tall!=-1:
    tall = int(input('> '))
    if tall != -1:
        f.write(str(tall) + tab + str(tall**2) + enter)

f.close()

print('Teksten har nå blitt lagret i',filnavn)
|
```

Lese strenger fra fil

- For å lese strenger fra fil, benyttes:

```
streng = filvariabel.read() # returnerer hele innholdet
streng = filvariabel.readline() # returnerer ei linje
```

- `read()` kan benyttes hvis fila ikke inneholder for store mengder data, men bør unngås for store filer.
- `readline()` gjør det mulig å gå igjennom fila linje for linje, men krever at fila er oppdelt med linjeskift (`\n`).
 - Kan bruke while-løkke for å sjekke om vi har kommet til enden.
- Vi ser på to eksempler:

les_fil.py

les_linjer_fil.py

Lese strenger fra fil

```
les_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/Keynote/Uke...
filnavn = input("Oppgi navn på fila: ")
f = open(filnavn, "r") # Åpner fila for lesing

innhold = f.read() # Leser inn hele dritten på en gang
f.close() # Stenger fila

print(innhold) # Skriver ut innholdet i variabelen
```

Ln: 2 Col: 29

```
*les_linjer_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1Forelesninger/...
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
f = open(filnavn, 'r') # Åpner fila for lesing

teller = 1 # Skal telle linjer i fil

linje = f.readline() # Leser ei linje fra fil
while linje : # Så lenge linje har innhold (streng)
    ren_linje=linje.strip() # Fjerner linjeskift
    print(teller, ren_linje)
    linje = f.readline() # Leser en ny linje
    teller +=1 # Samme som teller = teller + 1

f.close()
```

Ln: 13 Col: 9

Lese som liste av strenger fra fil

- Vi kan også få returnert innholdet av ei tekstfil som ei liste av strenger:

```
liste = filvariabel.readlines() # returnerer liste
```

- `readlines()` kan være veldig praktisk hvis man skal utføre listeoperasjoner på innholdet i fila, for eksempel highscore liste for dataspill.
- Vi ser på et eksempel:

```
les_liste_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1For...
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
f = open(filnavn, 'r') # Åpner fila for lesing

liste = f.readlines() # Leser inn hele fila som ei liste
f.close()

print(liste[1])
print(liste[3])
print(liste)
liste.sort()
print(liste)
```

Ln: 1 Col: 30

les_liste_fil.py

Lese tall fra fil

- Når vi skal lese inn tall fra en tekstfil i Python, må vi oversette dataen fra streng til et tall:

```
variabel = int(streng) # heltall
```

```
variabel = float(streng) # flyttall
```

```
variabel = eval(streng) # uttrykk/tall
```

Å bruke Pythons for-løkke til å lese linjer

- Python tillater å skrive en **for**-løkke som automatisk leser linjer fra fil og slutter for-løkka når den når slutten av fila:
 - Format:

```
for line in file_object:  
    kode..
```
 - Løkka går igjennom (itererer) fila linje for linje

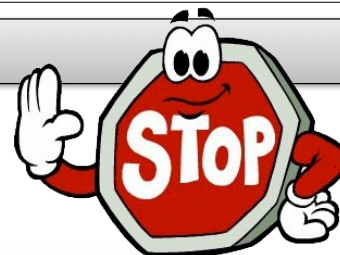
Oppgave: les tall fra fil

- Skriv Python-koden for å gjøre følgende:
 - Spør bruker om filnavn
 - Åpne fila for lesing
 - Les inn fra fil, linje for linje ved hjelp av for-løkke
 - Konverter fra streng til tall
 - Skriv ut tallet lest inn fra fil opphøyd i tredje

les_tall_fil.py

Oppgave: les tall fra fil


```
*les_tall_fil.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1Forelesni...
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
f = open(filnavn, 'r') # Åpner fila for lesing

for linje in f:
    tall = int(linje) # Oversetter streng til heltall
    print(tall**3)
f.close()

#Alternativ:
#linje = f.readline()
#
#while(linje):
#    tall = int(linje) # Oversetter streng til flyttall
#    linje = f.readline() # Leser ny linje fra fil
#    print (tall**3) # Skriver ut tallet opphoyd i tredje
#f.close()
```

Ln: 17 Col: 10

Lese fra ei fil, tegn for tegn

- Det er mulig å spesifisere at vi skal lese ett gitt antall tegn i gangen fra en fil. Dette gjøres ved:

```
tegn = filvariabel.read(n) # n er antall tegn
```

- Dette gjøre det mulig å for eksempel søke etter et spesielt tegn inne i fila.
- Vi ser på et eksempel der brukeren kan skrive inn et tegn som det skal søkes etter i ei fil med filnavn som brukeren også skriver inn:

les_tegn_for_tegn.py

les_tegn_for_tegn.py

```
*les_tegn_for_tegn.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2017/Python/1Forelesninger/Uke...
filnavn = input('Oppgi navn på fila: ')
soker = input('Oppgi tegn som det søkes etter: ')
f = open(filnavn,'r') # Åpner for lesing

posisjon = 0

tegn = f.read(1) # Leser ett tegn fra fila
while tegn:
    if tegn == soker:
        print('Jeg fant',soker,'på posisjon',posisjon)
    tegn = f.read(1)
    posisjon += 1 # Samme som posisjon = posisjon +1
f.close() # Stenger fila
```

Ln: 3 Col: 24

Unntak (“Exceptions”)

Kapittel 6.4

Exception / Unntak

- En **exception** er en feil som oppstår under kjøring som får programmet til å stoppe opp.
- Typiske feil som gir **exception** er:
 - Prøver å gjøre om tekststrenger til tall med strenger uten tall
 - Divisjon på 0
 - Prøver å åpne filer som ikke eksisterer
- En måte å unngå dette er å sjekke bruker-input.
- I Python kan du også bruke **try/exception** uttrykk for å unngå at programmet stopper opp under slike feil.

Exception: try – except uttrykk

- “Usikker” kode skrives inne i et **try:** uttrykk
 - Tester ut om denne koden kjører uten problemer
- I tillegg må vi legge til kode som fanger opp eventuelle feil
except ExceptionName:

```
try:                                # En feil i try-blokka, trigger except
    uttrykk
    uttrykk
    ...
except ExceptionName: # Hopper hit hvis feil i try
    uttrykk
    uttrykk
```

Exception – ExceptionName

- Ulike typer Exceptions har ulike navn.
- Vi kan fange opp disse ved å lage en exception i kode.
- Typiske ExceptionName er:
 - ValueError: Typisk feil i datatype (streng når det skal være tall)
 - ZeroDivisionError: Prøver å dividere med 0
 - IOError: Feil med filbehandling
 - Exception: Alle mulige feil (generell)
- Ser på et eksempel på bruk av try – except:

exception_try_except.py

exception_try_except.py

```
*exception_try_except.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1Forelesni...
def main():
    try:
        tall = int(input('Skriv inn et tall: '))
        print('500 delt på',tall,'er',500/tall)
        filnavn=input('Skriv inn et filnavn: ')
        f = open(filnavn)
        tekst=f.read()
        print(tekst)

    except ValueError:
        print('FEIL: Må skrive inn et tall, ikke tekststreng!!!')
    except ZeroDivisionError:
        print('FEIL: Kan ikke skrive tallet 0!!!')
    except IOError:
        print('FEIL: Det oppsto en feil ved lesing av fila',filnavn)
    except:
        print('FEIL: Programmet feilet av uviss grunn!')

main()
Ln: 5 Col: 39
```


Kan bruke det for å fange opp feil i input

```
test2.py - /Users/terjery/Documents/test2.py (3.6.2)
while True:
    try:
        tall = input('Oppgi tall: ')
        tall = int(tall)
        break
    except ValueError:
        print('Du må skrive et tall.')
print(tall)
Ln: 9 Col: 0
```

Exception – vis innebygd feilmelding

- Det er mulig å fange opp feilmeldingen som Python gir ved en Exception ved bruk av følgende kode:

```
try:
    uttrykk...
except Exception as variabel:
    print(variabel)
```

- Uttrykket **as variabel**, fanger opp feilen og lagrer feilmeldingen i en variabel som opprettes.
- Vi ser på et eksempel:

exception_vis_feilmelding.py

Exception_vis_feilmelding.py

```
*exception_vis_feilmelding.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~Clou...
def main():
    try:
        tall = int(input('Skriv inn et tall: '))
        print('500 delt på',tall,'er',500/tall)
        filnavn=input('Skriv inn et fil navn: ')
        f = open(filnavn)
        tekst=f.read()
        print(tekst)

    except Exception as feil:
        print('Feilmelding:',feil)

main()
Ln: 13 Col: 8
```

Exception – else og finally

- Et **try – except** uttrykk kan også bestå av **else** og **finally**:
- **else** blir utført hvis ingen exceptions ble trigget.
- **finally** blir utført til slutt uansett om exceptions ble trigget eller ikke

```
try:
    uttrykk...
except ExceptionName:
    uttrykk...
else:
    uttrykk...
finally:
    uttrykk...
```

exception_finally.py

exception_finally.py

```
*exception_finally.py - /Users/terjery/Library/Mobile Documents/com~apple~CloudDocs/ITGK 2016/Python/1Forelesninge...
def main():
    try:
        filnavn=input('Hva heter fila? ')
        f = open(filnavn)
        tekst=f.read()
    except Exception as err:
        print(err)
    else:
        print(tekst)
    finally:
        print('Dette skriver jeg ut uansett om feil eller ikke!!!')

main()
```

Ln: 13 Col: 6

Oppsummering

- Filhåndteringsprosess:
 - Åpner en fil med en gitt aksess
 - Leser fra fil/skriver til, evt. forflytter filpeker
 - Lukker fil
- Vi kan jobbe med flere filer samtidig:
 - Filvariabelen med referanse til fila bestemmer hvilken fil vi jobber med.

Exceptions / Unntak

- Exception: feil som skjer når et program kjører
 - Som regel fører det fører det til at programmet stopper (kræsjer)
- Exception handling: Håndtere ”exceptions” ved å gi brukeren fornuftig tilbakemelding uten at programmet stopper helt opp.
- Benytter:

```
try:      # Prøv om koden lar seg kjøre
except   # Fanger opp hvis koden i try feiler
except Exception as variable: # fanger feilmelding
else:    # Kjøres hvis det ikke blir exception
finally: # Kjøres uansett til slutt
```